

Paul Celan: Huhediblu / Huhediblu (tł. Ela Binswanger)

Paul Celan: Huhediblu

Ciężko, ciężko, ciężko
myślący
na ścieżkach i śluzach słów.

I - tak -
fałle feme-poetów
pełzają i paplają, gdaczą i gęgają,
wymysły wypisują.
Wyczytane z
ręki i wyssane z palca, ponadto
przeinaczane pisma pewnego
proroka, słabe odpryski jego imienia, jako
dopiski, wypiski, przypiski, pod
datą Dnia Nigdy-Więcej-Człowiek-Człowiekiem we wrześniu -:

Kiedy,
kiedy zakwitają, kiedy,
kiedy kwitną te, te kwiaty-do-zabicia, te Hühendiblüh,
tak, te, te wrześniowe
róże?

Zakwitać - zabijać... Tak, kiedy?

Kiedy, kiedykiedy,
kiedy to szaleństwo, tak, ten szal, -
wann, wannwann ten Wahnwann, tak, ten Wahn, -
Bracie
oślepiiony, bracie
wykluczony, czytasz,
to tutaj, to:
dis-
parates -: Kiedy
kwitnie, to Kiedy,
to Skąd, to Dokąd i co
i kto

się wy- i prze- i dożywa sam w sobie,
Dominująca Nuta na Osi, Tellus, w swojej
gorliwie
służalczo
wsluchującej się duszy,
Dominującego Tonu na Osi głęboko
We Wnętrzu
osadzonego miejsca gwiazdnie kuliście obłej uniżoności? Ponieważ
porusza się, jakby nie było, w rytmie serca.

Ten ton, och,
ten och-ton, ach,
to a i o,
to, och-znów-ta-szubienica, to ach-wznosi-się,

na starych
łąkach kwitną mandragory,
jako zwykły-zdobny chwast,
jako chwast tu, tu jako pogarda, tu jako słowo-siekiera,
przy-
miotnie, tu wchodzą
miętko w człowieka, cienie,
zauważa się, wszystko
było przeciw -
święteczny deser, nie więcej -:
skromny,
zgodnie z czasami i legalnie
Schinderhannes bierze się do roboty,
społecznie i alibi-wyczarowująco, i
juleczka, juleczka, domowa bułeczka:
egzystencjalne czknięcie,
czkaj, gilotyno, tnij - call it (hott!)
love.

Oh quand refleuriont, oh roses, vos septembres?

(tł. *Ela Binswanger*)

*

Wiersz "Huhediblu" datowany na 13 września 1962 roku odnosi się do dnia 15 września 1935, kiedy to ogłoszone zostały Ustawy norymberskie, Nürnberger Rassengesetze - "norymberskie ustawy rasowe" - uchwalone przez niemiecki Reichstag, w tym samym dniu ogłoszone na zjeździe NSDAP (Reichsparteitagu)

w Norymberdze, a dzień ten nazwano "Dniem Człowieka", który był de facto "Dniem Hańby Człowieka". Wiersz uchodzi za jeden z trudniejszych do przetłumaczenia, ponieważ jest pełen gry słów, metafor, powtórzeń, aliteracji... odniesień, bez znajomości których nie sposób wiersz zrozumieć. (oryg. w przypisie)

ad "Huhediblu" i "Hühendiblüh": słowa te, to zlepki kilku słów z morfemami (morfem - najmniejsza grupa fonemów, która niesie ze sobą określone znaczenie i której nie można podzielić na mniejsze jednostki znaczeniowe).

Z obszernego (francuskiego) tekstu na temat języka/języków Celana autorstwa Dirka Weissmanna na przykładzie wiersza "Huhediblu" zatytułowanego "[Monolinguisme, plurilinguisme et translinguisme chez Paul Celan](#)", trawestuję:

Przeinaczonym przez Celana cytatem z wiersza Verlaine'a "L'espoir luit comme..." z jego tomu "Sagesse" (1880) "Ah! quand refleurront les roses de septembre!" - "Ach, kiedy zakwitną róże września!", zamyka się wiersz - "Oh quand refleurront, oh roses, vos septembres?" - "Ach! kiedy znów zakwitną, och, wasze września?". Drugi element, francuski czasownik "tuer", "zabijać", nawiązuje do innego matrycowego intertekstu "Huhediblu", wiersza "Schinderhannes" z "Alcools" d'Apollinaire (1913). Cytat ten, obok verlainowskiego motywu kwitnienia (róź), wkomponowany jest w złożoną transjęzykową tkaninę, na którą składają się słowa "fleurir - blühen" ("kwitnąć") i "tuer - töten" ("zabijać", u Celana przez "palenie poetów i róź") oraz zestaw hybrydowych morfemów: „hue (r) /hü/(b)uhen”. Te dwa wiersze Verlaine'a i Apollinaire'a zostały także przetłumaczone przez Celana. (w przypisie 3: *la guêpe - à - après - les rêves*; przypis 4: *la forêt - près - soule - à*)

ad "fąfle feme-poetów": "Bälge" to "bachory" itp., u mnie "fąfle" z powodu "f-f", czy "Feme-Poeten" znaczyłoby "zniewieściali poeci"? Może. I tak zostawiam jak jest. Tytuł wskazywałby, że Celan nabija się ze współczesnych mu spolegliwych poetów/pismaków niby coś tłumaczących, ale tak, żeby nic nie wytłumaczyć.

ad "Dnia Nigdy-Wiecej-Człowiek-Człowiekiem": u Celana "Nimmermenschttag"

ad "wann, wannwann ten Wahnwann, tak, ten Wahn -": postanowiłam dodać ten (u mnie) niemiecko-polski wers, żeby widać było tę grę słów "wann" ("kiedy") - "Wahn" ("szał", "szaleństwo"), które robią ten wiersz

ad "dis- / parates": "roz- / różnieni"

ad "Dominujący Ton na Osi": po niem. "Achsenton", pojęcie z muzyki, w wierszu 2x wyróżniony, dlatego u mnie dużymi literami.

ad "Tellus": łac. Ziemia - w mitologii rzymskiej bogini płodności, opiekująca się zbiorami. Uważana za matkę rodzaju ludzkiego, sprzyjała jego powiększaniu się. Tu w sensie: grunt, podłoże, podstawa.

ad "Schinderhannes": rodzinna firma restauratorów i piekarzy, a wcześniej, w XVIII-wieczny ludowy niemiecki rozbójnik, cytat z poematu Apollinaire'a, a chodzi o motyw zabójstwa (zabarwionego antysemityzmem, przypisy 4 i 5)

ad "juleczka, juleczka": po niem. "das Julchen, das Julchen", ulubiona "wiejska" bułeczka (chlebek) Niemców z chrupiącą skórką.

ad "call it hot(t) / love": odnosi się to do okrzyków woźniców do koni: "hetta wio" ("wišta wio") - "w prawo" ("w lewo"), użytych w niemieckiej sentencji w sensie "niemożności wykonania tych poleceń jednocześnie", czyli "stania w kropce": "*Die Linke- und die Rechtsintellektuelle? Die Hüh- und die Hot(t)-Intellektuellen*" - Lewicowi i prawicowi intelektualisci? Intelektualisci Huh i Hot(t). (przypis 7)

